

Pomenki

o slovenskem pisanji.

IX.

T. Miklosich, preslavni slovanski zlasti staroslovenski jezikoslovec, piše vzajemno ali primerjajočo slovnico slovanskih jezikov (Vergleichende grammatik der slavischen sprachen). Spisal je I. del (die lautlehre) že l. 1852 in III. del (die formenlehre) l. 1856; II. dela (die wortbildungslehre) pa in IV. (die wortfügungslehre) doslej še ni spravil na svetlo.

U. Kako pravi slovanskim govorom?

T. Iz naslova vidiš, da jim pravi „Sprachen“ t. j. jeziki. V predgovoru piše tudi o narečji (dialect) slovaškem, o hrovaškem itd.

U. Po katerem pravilu jih je on razverstil?

T. Po sorodnosti ali bližnji podobnosti z nekdanjim cerkvenim pismenjim jezikom, ki ga Miklosič imenuje staroslovensščino.

U. In kako se glasi njegova razredba?

T. Posebne razredbe, kakor Dobrovsky in Šafařík, Miklosič ni postavil; razlaga jih le v sorodnosti s staroslovensščino, in nasledvajo si v glasoslovji, pa tudi v oblikoslovji njegovem po tem-le redu:

1. Staroslovenski.
2. Novoslovenski.
3. Bulgarski.
4. Serbski.
5. Maloruski.
6. Ruski ali Velikoruski.
7. Česki.
8. Poljski.
9. Gornjeserbski.
10. Dolnjeserbski.

U. To so tedaj razredbe, ktere izmed vseh najbolj slovijo. Ali so pa tudi izmed vseh najboljše? Kaj se ti zdi, kaj meniš, kako sodiš ti, stric! o teh razstavah slovanskih narečij in jezikov?

T. Soditi jih ali celó ktero obsoditi, — tega si ne upam; le nektere derzne misli bi ti kratko razodel, ako te res mika ta reč.

X.

U. Kaj se ti zdi torej, kako je razverstil Dobrovsky slovanske narečja?

T. Da jim pravi narečja, to mi je všeč; vendar jih je po moji misli nekoliko preveč razdrobil.

U. Tudi meni ni bil kej všeč glagol „dispescitur“.

T. Da je staroslavonsko — slavica vetus — djal na drugo mesto, to se mi ne zdi prav, sej se je prej pisalo kot rusovsko. Sicer si pa v imenovanji tega narečja ni bil dosleden. Bulgarskega tedaj še ni mogel poznati, in sploh ni imel toliko pomočkov, kolikor jih imajo učenjaki lahko zdaj. — Da je na koncu prvega reda djal slovensko, in na prvem mestu drugega slovaško narečje, nekterim sicer ni prav; meni pa se to silo važno zdi. Slovenci in Slovaci, ki se sami zovejo tudi Slovence, smo med vsemi v sredi, torej po pregovoru — v zlati skledi, in sklepamo tako oba reda. To naj bi jezikoslovci sploh bolje čislali. — Da se peščica slovanskih Lužičanov tako zelo loči v govorjenji in v pisanji, tega skorej ne morem verjeti.

U. Kaj pa meniš o razstavi Šafařikovi?

T. Preučena je, kakor je bil preučen Šafařik sam. Te stresati si ne derznem, da ne bodo moje misli prederzne. Da ima ruska reč tri narečja, premnogi pišejo; vendar se v knjigi že lepo zedinjajo. — Da mu je staroslovanščina, kateri pravi tudi cirilsko ali cerkveno narečje, starobulgarščina, o tem se hočeva še pomenkvati. — Hrovatje in Serbi so se, ni davno, zedinjali v tem, da zovejo svoj jezik hrovaško-serbski. — O besedah: reč ilirska pa leská (léh), slovinsko pa slovensko narečje, kakor tudi o razdelitvi slovanskega govora v vzhodnjejužno in zapadno versto ali vejo itd., sva se tu in tam že razgovarjala. (cf. Jezičn. III, 33. 40. 49.)

U. In kaj praviš o Miklosičevi razlagi vzajemnega jezikoslovja slovanskega? Da molčim o polabskem, kje ima narečje hrovaško, kje slovaško? Zakaj loči gornje- in dolnjesebsko celo na dva jezika, sej po njem celo Rus velikan govori le dva?

T. Knjižna hrovaščina se od serbsčine loči po pravopisu, in razklada je nekaj v serbsčini, nekaj pa v slovenščini. Slovaško narečje sklepa s českim jezikom, ter ga z njim vred pojasnuje. I jaz mislim, da se bota gornje- in dolnjesebski kmali stopila v en sam jezik, zlasti zdaj, kar so se jeli poprijemati enakega pravopisa latinsko-slovanskega.

U. Tega pa res ne umém, zakaj slovanske govore Miklosič imenuje jezike, sej vendar niso tako različni, da bi to imenovanje moglo obveljati.

T. I jaz sem tvojega mnenja, svest si, da si Slovani v djanji, v govorjenji nismo tako daleč, kakor se kaže to v pisanji ali v književnosti. Vendar jih imenuje sedaj jezike menda a) zato, ker se ne dajo iz nobenega doslej znanega izpeljevati kakor narečja iz svojega maternega jezika, in b) zato, ker ima zdaj vsak posebej že svoje slovstvo. Slovani doslej občnega jezika, kakor Nemci ali Talijani, še nimamo; prej ali slej ga dobimo, in tedaj padejo sedanji jeziki ter postanejo narečja; dotlej nam pa res kaže zvati jih jezike, kakor jih zove Miklosič. — Razun tega mi je v njegovi jezikoslovni razstavi jako všeč, da prvi knjižni jezik slovanski imenuje staroslovenščino, in da je prva pristna hčerka njena ravno naša slovenščina, da si mu v teh rečeh oporékajo še mnogi jezičniki slovanski.

Šolsko blagó.

Iz spisja. Zapišite, kakošno je zvečer! — Solnce zahaja; svetli oblaki se žaré in s solncem vred zginjajo. Hladen vetrič pihlja. Iz vodá in dolin se vzdidujejo lahke meglice. Trava je rosna. Ptíči utihnéjo. Delavci pridejo od dela, čede prihajajo domú. Vse je trudno in želí počivati. Ljudje in živali potrebujejo tudi živeža. Po večerji zahvali človek Bogá za prejete dobrote in gre počivat.

Odgovorite te le vprašanja: Koga in kaj je Bog o začetku vstvaril? Kakšna je bila takrat zemlja? S čim je bila pokrita? Kaj je Bog rekel? Kaj se je potem zgodilo? Kaj je Bog ločil od tamè? Kako je Bog imenoval luč — kako temó? Kaj je zapovedal Bog drugi dan? Kaj se je potem zgodilo? Kaj naj bi zemlja rodila? S čim je bila zemlja tretji dan ozališana? Kaj je vstvaril Bog četrty dan? Kaj je razsvetljevalo dan? Kaj je svetilo po noči? Kaj je Bog vstvaril peti dan? S čim je bila napolnjena voda, s čim pa zrak? Koga je Bog vstvaril šesti dan? Kaj je delal Bog sedmi dan? Za kaj je Bog odločil sedmi dan?

Človeško okó.

Spisal Fr. Oblak.

Naj izverstnejše delo Stvarnikove roke, naj krasnejši bisser na človeškem životu je okó. Ako zreš v okó nedolžnega človeka, zdí se ti, da gledaš v raj njegove duše; ako krasno, milo okó pogledaš, zdí se ti, da vidiš jasno nebó; zagledaš se vanj, nepoznana boleost ti oklene serce, in iskra, ki šine iz